

מנשה קדישמן

עמק העצבות, סיכום ביניים 2012-2014 בגלריה העירונית כפר סבא

יצירה ותצוגה, לימוד וחקירה. בכמאה הרישומים על בד, הקטנים במידותיהם וענקיים בזיכרונות שהם מעלים, המוצגים בגלריה העירונית של כפר סבא, חוזר האמן אל אוצר הצורות והמטאפורות שלו ויוצר ספר זיכרונות, יומן חזותי, שרבוטי דימויים ומשפטים. הוא שב ורושם את נושאי פסליו: לידות, עקידות, הדרך לן העדן, מקוננות, שקיעה בארץ מולדת, נער הרועים, שלכת, נושאת את קורבנה, מזבח - כולם נושאים בהם הוא עוסק שנים רבות. קדישמן יוצר כל הזמן. הוא יושב במסעדה ורושם על מפיות דיוקנאות במחי קו אחד. הוא מתקשה להניע את גופו, אך ידיו מושטות אל הבדים המתוחים על המסגרות הקטנות ורושמות עוד כלב מיילל לשמים ועוד פרומתיאוס. הנושאים הכואבים לנצח מרוככים מעט על-ידי משיחות המכחול השקופות והצבעוניות. אני נזכרת באנרי מאטיס ובמגזרות הנייר אותן פיתח בשני העשורים האחרונים לחייו: הוא גזר במספרים פיסות נייר צבועות בצבעי גואש אטומים, והדביק אותן אל גיליון נייר ששימש לו כסיס ורקע. יצירותיו הראשונות בטכניקה זו נעשו כבר בשנות ה-30 של המאה הקודמת, אך רק בשנים 42-1941, כאשר היה מרותק למיטתו בעקבות ניתוח קשה, החל לפתח את הטכניקה ולבחון את האפשרויות הגלומות בה. הוא ניצל אותה לסיכום הנקודות העיקריות שחקר ביצירותיו במשך כל חייו: צבע, קו, חלל וטקסטורה. טכניקה ייחודית זו, שאותה הגדיר כ'רישום במספרים', פתחה לפניו, לדבריו, דרכים חדשות לביטוי אמנותי. גם עבורו היה זה 'סיכום ביניים'.

הוא ניצל אותה לסיכום הנקודות העיקריות שחקר ביצירותיו במשך כל חייו: צבע, קו, חלל וטקסטורה. טכניקה ייחודית זו, שאותה הגדיר כ'רישום במספרים', פתחה לפניו, לדבריו, דרכים חדשות לביטוי אמנותי. גם עבורו היה זה 'סיכום ביניים'.

אוצרת:
מאירה פרי-להמן

אני שואלת את מנשה קדישמן איזה שיר הוא הכי אוהב בעולם, והוא מתחיל מיד לשיר: "כי סערת עלי, לנצח אנגנך...". זוהי השורה הראשונה 'משירו של נתן אלתרמן, 'פגישה לאין קץ', והלחן הוא של נעמי שמר. שיר אהבה יפהפה. ספק לאישה אהובה, ספק למוזה, לרוח היצירה של המשורר והפסל. אחר כך הוא מתחרט ובוחר מחדש, הפעם את שירה של רחל - 'ואולי לא היו הדברים מעולם', ללחן של יהודה שרת. מנשה קדישמן, אמן גדול - תרתי משמע - מצוי בשנות גבורתו. התזוזה קשה עליו, אך בכל מקום בו הוא יושב או שוכב נמצא לידו מיכל עם עפרונות בעוביים ובצבעים שונים וגם עטים. כמו גלגול מקומי של גיבור הסרט 'אלכסנדר המאושר', בסרטו של איב רובר משנת 1968, שהחליט להישאר במיטה ואילף את כלבו להביא לו אוכל ועיתונים מהמכולת, כך נמצא קדישמן במרחק נגיעה מהסובב אותו. הוא פסל, צייר, רשם ואמן הדפס. רועה צאן היה בנערותו, והכבשים מלווים אותו ואותנו עד היום. בציוריו, הכבש צבעוני, מקושט, שמח, מביט בצופה בהתרסה ובביטחון. בפסליו, הכבש הוא השה לעולה מסיפור עקידת יצחק התנכי ואף זה של ימינו, קורבן המלחמות.

פסליו של קדישמן הפכו לחלק מהנוף העירוני. מי יכול לדמיין את כיכר הבימה ללא שלושת העיגולים של פסלו 'התרוממות' (-1967 את גן הפסלים של מוזיאון ישראל בירושלים ללא פסלו הצהוב 'מתח' (1966), את הסיבוב בפאתי רחביה, ירושלים, ללא העצים הכחולים על דו-ממדיהם (1975), או ללא 'העקידה' גדולת המידות ומלאת העוצמה ברחבת מוזיאון תל אביב (1985). למעלה מחמישים שנות

טקסט שכתב מנשה קדישמן, מלווה את פסלו 'כלב, ברונזה, 1957':

ב-1956 הייתי חייל במבצע קדש. בסיני ראיתי כלב אוכל בן-אדם... יותר מאוחר פגשתי כלב אחר בכפר נטוש. רציתי בתחילה לירות בו. זכרתי את הכלב אוכל האדם, אבל הכלב הזה בא לקראתי, התיישב מולי והסתכל עלי בשקט. הכלב אימץ אותי, והלך אחרי ואיתי כשבוע עד שהמשכנו לשארם-א-שייך.

אחרי המלחמה גרתי במנזר בעמק המצלבה בירושלים. התגעגעתי אל הכלב, שאפילו שם לא היה לו, ופיסלתי אותו. הרגשתי כלפיו כאילו פגשתי אדם בודד, יתום של מלחמה בשבילי. הכול חוזר. כשפיסלתי אותו, הוא הפך להיות חלק ממני - מגורלם המר של המפסידים במלחמה. במלחמה גם ניצחון הוא הפסד. אינני זוכר את חיי ואת הארץ הזאת בלי מלחמות. אבל, מותר לי לחלום שיהיה שלום. והכלב הזה אינו מרפה. הוא הפך עבורי לסמל של בדידות ואכזריות המלחמה, שמתחילה ברומנטיקה ונגמרת במוות. המשורר יהודה עמיחי כתב:

התבואי אלי הלילה
ככסים כבר יבשו בחצר
מלחמה שאף פעם לא די לה
היא עכשיו במקום אחר

בשבוע שעבר עברתי בכיכר הבימה וראיתי כלב משתין על פסל שלושת העיגולים שלי. זה היה לי רומנטי. הצורות משתנות כל הזמן, אבל במלחמה אין שינוי והרגש נהפך לפחד. אבל מותר לנו לחלום. אמן. ותודה שהמציאו את הפעולה - לחלום.

מנשה קדישמן

